

Ingalill Fritzon

Torbjörn Hanö

Stewe Löfberg

Utbildningsnämnden

Anhållan hos Regeringen/Utbildningsdepartementet om att se över de ekonomiska förutsättningarna för spetsutbildningar på gymnasieskolan

Sammanfattning

Gymnasieskolan i Lunds kommun har deltagit i försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning sedan 2009, 2010 respektive 2016 med totalt fyra program.

I Skolverkets utvärdering av försöksverksamheten i landet kan utläsas att såväl elever som aktuella skolor är mycket nöjda med spetsverksamheten, vilken ger elever möjlighet till ett fördjupat lärande i ett ämne. Samtidigt belyser utvärderingen betydande problem kopplade till finansieringen såväl som bristen på långsiktighet.

Med anledning av dessa problem föreslår ordförande att utbildningsnämnden anhåller hos Regeringen/Utbildningsdepartementet om att se över de ekonomiska förutsättningarna för spetsutbildningar.

Beslutsunderlag

Utbildningskansliets tjänsteskrivelse 2019-09-02 med ordförandes förslag till beslut.

Barnets bästa

Spetsutbildningar bidrar till ett utökat gymnasieutbud för ungdomar i hela landet.

Ärendet

Nyligen presenterade Skolverket en utvärdering av försöksverksamheten med spetsutbildningar i gymnasieskolan. Av denna kan utläsas att såväl elever som aktuella skolor är mycket nöjda med spetsverksamheten, som ger elever möjlighet till ett fördjupat lärande i ett ämne. Samtidigt belyser utvärderingen betydande problem kopplade till finansieringen såväl som bristen på långsiktighet. Det är med anledning av dessa problem som Lund föreslår att utbildningsnämnden anhåller hos Regeringen/Utbildnings-

2019-09-02

Diarienummer

UN 2019/0402

departementet om att se över de ekonomiska förutsättningarna för spetsutbildningar.

Lyckat försök

I ungefär tio år har Lunds kommun genom försöksverksamheten med spetsutbildningar kunnat erbjuda elever från hela Sverige möjligheten att gå våra spetsutbildningar inom bland annat historia och fysik. Resultaten har varit mycket lyckade. På spetsutbildningarna möts elever och lärare i ett gemensamt intresse. Många av eleverna på spetsutbildningen upplever att skolan tidigare inte lyckats möta deras behov och vi menar att spetsutbildningen är ett mycket gott exempel på hur även dessa elever ska kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Det finns många andra fördelar med spetsutbildningarna på gymnasienivå. Våra skolor utbildar elever som når mycket långt i sina studier, och som ofta har långtat hela grundskolan på att få riktiga utmaningar i skolan. På flera skolor är det spetsprogrammets elever som är mest nöjda med sin utbildning utifrån Skolinspektionens enkäter. Efter gymnasieexamen är de väl förberedda för vidare studier och för arbetslivet. De positiva effekterna är alltså svåra att ifrågasätta.

Hög kvalitet

Lunds spetsprogram håller mycket hög kvalitet. Som exempel är Katedralskolans Historieprogram ett unikt spetsprogram, då spetsutbildningen är en tillgång inte bara för skolan utan också för Lunds kommun, eftersom lärare och elever bland annat deltar i projekt med syfte att gynna historisk turism i kommunen. De elever som får möjlighet att utmanas av mycket kunniga lärare i ett ämne som de brinner för når väldigt långt i sin kunskapsinhämtning och är unikt förberedda för kommande universitetsstudier. På Fysikprogrammet finns elever som ägnar sommarloven åt att studera på universitet runt om i världen, och det finns ett mångårigt utbyte med Hangzhou i Kina.

På spetsprogrammen finns det alltid elever som har särskilda utmaningar. Det kan handla om särbegåvning i olika grad, att trots NPF-diagnos ändå klara av att gå ett program med många elever i undervisningsgrupperna, eller att från att ha varit mycket borta från sin tidigare skolgång nu ha mycket hög närvaro. Våra utbildningar har också elever som pendlar upp till tre timmar, ibland mer, varje dag för att få läsa de kurser de älskar.

2019-09-02

Diarienummer

UN 2019/0402

Långsiktighet behövs...

Försöksverksamheten med spetsutbildning har pågått i snart tio år i gymnasieskolan, vilket skapar en osäkerhet vid planering och försvårar möjligheten till långsiktiga investeringar i utbildningen. Lunds spetsprogram har sedan flera år hittat en organisation och ett arbets sätt för dessa utbildningar. De spetsutbildningar som idag har verksamhet bör permanentas och ersättas ekonomisk på ett rimligt sätt.

...liksom rimliga ekonomiska villkor

Historieprogrammets spetskaraktär innebär såväl dubbel lärarbemanning på de flesta kurserna i ämnet historia som studiebesök, studieresor och att eleverna får ta del av gästföreläsningar. En spetsutbildning kostar mer än motsvarande utbildning och dessa kostnader är direkt kopplade till undervisningen.

Vidare erbjuds eleverna möjlighet till universitetsstudier vid två tillfällen under sin studietid. Den ena kursen vänder sig enbart till gymnasieelever. Vid det andra tillfället väljer eleverna ur det ordinarie utbudet och läser tillsammans med övriga universitetsstudenter. Kurserna leder till ökade kostnader för Lunds universitet. I nuläget betalar skolan ingen ersättning för dessa kostnader, men i ekonomisk kärva tider ligger det i farans riktning att det kan bli aktuellt.

För få en fylld klass krävs årligen nationell marknadsföring, vilket också innebär kostnader för skolan.

Eleverna på spetsprogrammen ersätts enligt riksprislistan vilket i praktiken innebär att eleverna på spetsutbildningarna ger mindre pengar till skolan än vad motsvarande elever på ett motsvarande nationellt program ger. Detta är helt orimligt med tanke på spetsprogrammets kostnadsnivå.

Spetsprogrammets elever har i regel större behov av elevhälsans stöd än elever på andra nationella studieförberedande program. Behovet av specialpedagogiska insatser och även kuratorsinsatser bedömer vi är avsevärt större. Eleverna läser oftast även utökade kurser – annars blir det inte en riktig spets. Elevpengen borde även av enbart de anledningarna vara högre.

Ett räkneexempel

I Lund är Polhemskolan den skola som har bäst fyllnadsgrad på spetsutbildningarna, tack vare att fysik- och matematikspetsarna kan samläsa en hel del kurser. Klasserna är i snitt 29 elever. De andra skolorna i Lund har inte samma möjlighet att samläsa, därför är deras ekonomiska täckningsgrad ännu värre.

2019-09-02

Diarienummer

UN 2019/0402

För att visa att elevpengen på spetsprogrammen inte räcker på långa vägar har vi ett räkneexempel på klasstorlekar på 29 elever, alltså det mest positiva faktiska scenario vi har i Lund.

Intäkterna från elevpengen är 5,45 Mnkr, räknat på våra faktiska 87 elever totalt, med en elevpeng på knappt 63 tkr. Kostnaderna är avsevärt högre. Om man bara räknar schablonlöner på lärarna, alltså inte räknar med lektorernas högre löner, blir kostnaden 6,9 Mnkr för totalt knappt 11 lärartjänster. Om man räknar lågt kostar elevhälsa, skolledning, administration, läromedel och skolmat med mera ytterligare 1,3 Mnkr. Totalt är alltså kostnaderna minst 8,2 Mnkr för spetsprogrammen på Polhemskolan.

Varje år får vi alltså ett underskott på 2,75 Mnkr på våra spetsprogram, ett underskott som måste finansieras genom att andra program på skolorna i Lund måste bidra till finansieringen av spetsprogrammen.

Vi anser att det är fullständigt orimligt. Och då är beskrivningen ovan ändå från skola där grupperna är välfyllda. Om klasstorleken varit 20 elever hade underskottet varit drygt 4,4 Mnkr.

Slutsatser och en uppmaning

Våra slutsatser efter att i tio år ha deltagit i försöksverksamheten med spetsutbildningarna i gymnasieskolan är tydliga. Spetsutbildningarna tillför mycket positivt för såväl eleverna som för skolorna som erbjuder det. Samtidigt ställer finansieringen till problem för verksamheten. När det ekonomiska läget i Kommunsverige ser ut att försämrats riskerar spetsprogram, som till följd riksprislistan inte når upp till den kostnadstäckning som är befogad, att drabbas genom betydande kvalitetsförsämringar eller i värsta fall nedläggning. Det vore en mycket olycklig konsekvens. Att spetsprogrammen dessutom varit försöksverksamhet i tio år bidrar till ytterligare osäkerhet om långsiktigheten. Ju närmare vi kommer försöksperiodens slutdatum utan ett besked om framtiden desto större försiktighet kommer att behöva tillämpas inför såväl nyrekryteringar som ekonomiska prioriteringar.

Vi ser därför att det är nödvändigt att regeringen snarast gör en ordentlig översyn av prissättningen för spetsprogrammen i syfte att lägga priserna på en ekonomiskt hållbar och långsiktig nivå i syfte att säkra spetsutbildningarnas framtid. Vi anser vidare att regeringen bör tidigarelägga försöksverksamhetens avslutande och istället ta initiativ för att besluta om att permanenta spetsutbildningarna.

Stefan Norrestam
Utbildningsdirektör

2019-09-02

Diarienummer

UN 2019/0402

Ordförandes förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås besluta

att anhålla hos Regeringen/Utbildningsdepartementet om att se över de ekonomiska förutsättningarna för spetsutbildningar på gymnasieskolan i enlighet med vad som framförts i denna tjänsteskrivelse.

Beslut expedieras till:

Regeringen/Utbildningsdepartementet

Akten